

Z kroniki naukowej

TRANSFORMACJA W POLSCE I NIEMCZECH WSCHODNICH PRÓBA BILANSU I PORÓWNIANIA

W dniach 10 i 11 października 2007 r. odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Transformacja w Polsce i Niemczech Wschodnich. Próba bilansu i porównania”. Przedsięwzięcie to zostało zrealizowane dzięki współpracy szeregu instytucji: Instytutu Zachodniego, Wyższej Szkoły Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa, *Netzwerk Ostdeutschlandforschung*, Uniwersytetu w Poczdamie, czasopisma „WeltTrends” oraz w kooperacji z *Rosa-Luxemburg-Stiftung (RLS)*. Obrady toczyły się w poznańskiej Wyższej Szkole Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w języku polskim oraz niemieckim.

Oficjalnego otwarcia konferencji dokonali wspólnie prof. Andrzej Sakson – dyrektor IZ – oraz prof. Waldemar Łazuga – rektor WSNHiD. Rozpoczęciu obrad towarzyszyło wręczenie docentowi Jochenowi Franzkemu z Uniwersytetu w Poczdamie wspólnej nagrody Instytutu Zachodniego oraz Wyższej Szkoły Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa za wkład w rozwój współpracy polsko-niemieckiej. W obradach oprócz uczestników konferencji liczny udział wzięli również studenci WNSHiD.

Za klucz tematyczny dla organizacji poszczególnych paneli przyjęto klasyczny funkcjonalistyczny podział na społeczeństwo, ekonomię – sesje przeprowadzone w pierwszym dniu obrad – oraz politykę i kulturę – którym to kwestiom poświęcony został drugi dzień konferencji. W ramach panelu pierwszego (problematyka społeczna) przedstawiono następujące wystąpienia: *Przemiany struktury społecznej w Polsce* (prof. Renata Suchocka, WNSHiD/UAM), *Uwzględnianie aspektu rynkowego zadań publicznych w nowych krajach federacji – etapy modernizacji* (Steven Brandt i Peter Richter, Poczdam), *Polscy robotnicy przed i po transformacji* (prof. Jacek Tittenbrun, WNSHiD), *Czy młodszym będzie kiedyś układać się lepiej? Rozważania na temat reprodukcji nierówności społecznej w Niemczech Wschodnich* (dr Christine Steiner, Centrum Badań Społecznych, Halle), *Beneficjenci i przegrani procesu transformacji w Polsce* (prof. Anna Michalska, UAM). W ramach panelu drugiego (problematyka ekonomiczna) zaprezentowano następujące referaty: *Sytuacja ekonomiczna w Polsce – sukcesy i porażki* (doc. dr hab. Piotr Kalka i dr Marta Götz, IZ), *Zrównoważony rozwój peryferyjnych obszarów wiejskich w Niemczech Wschodnich – zmniejszanie kryzysu albo nowe ścieżki rozwoju dla przyszłości* (dr Benjamin Nölting, Centrum Techniki i Społeczeństwa, TU Berlin), *Rynek pracy i bezrobocie w Polsce* (dr Stanisław Zakrzewski, WSNHiD/UAM), *Współpraca w zakresie małych i średnich przedsiębiorstw pomiędzy Niemcami a Polską* (dr Ralph-Elmar Lungwitz, Instytut Gospodarki i Badań Społecznych w Chemnitz), *Problemy migracji w Polsce* (prof. Andrzej Sakson, IZ). Na panel

trzeci (problematyka polityczna) złożyły się następujące wystąpienia: *O konstelacjach politycznych transformacji* (dr Erhard Cromme, RLS), „Preferencje wyborcze w Polsce” (prof. dr hab. Zbigniew Blok, WSNHiD/UAM), *Wschodniemieckie gminy w okresie przemiany – pomiędzy sterowaniem państwowym a zaangażowaniem obywatelskim* (doc. dr hab. Jochen Franzke, Poczdam), *Mitologizacja PRL – problemy dekomunizacji i lustracji* (prof. dr hab. Andrzej Stelmach, WSNHiD/UAM), *Polska europolityka na przykładzie procesu konstytucyjnego* (Thomas Mehlhausen, Poczdam), *O rozwoju polskiej prawicy* (dr Holger Pollit, RLS), *Skrajne ruchy i postawy polityczne w Polsce* (Sebastian Drobczyński, WSNHiD), *Rodowody społeczno-polityczne parlamentarzystów w Polsce i Niemczech Wschodnich* (Ireneusz Smolarkiewicz, IZ). Zamykający konferencję panel czwarty (problematyka kulturowa) obejmował natomiast następujące referaty: *Świadomość historyczna a polityka historyczna w Polsce* (prof. dr hab. Waldemar Łazuga, WSNHiD), *Dyskusja o nowym niemieckim patriotyzmie* (dr Izabela Janicka, UAM), *Od realizmu socjalistycznego do realnego rynku kultury w Polsce* (dr Joanna Mrówczyńska, WSNHiD), *Doświadczenia z pracy nad kształceniem młodzieży w Saksonii* (Frank König, „WeltTrends”).

Alokacja referatów do poszczególnych grup tematycznych nie zawsze ściśle odpowiadała tak wyznaczonym kryteriom, przykładowo kończący pierwszy dzień obrad referat prof. Andrzeja Saksona – *Problemy migracji w Polsce* – został umieszczony w sekcji ekonomicznej, chociaż w niewielkim stopniu odnosił się do ekonomicznych uwarunkowań i konsekwencji procesów migracyjnych, a skoncentrowany był raczej na socjologicznym wymiarze fali emigracji, jaka wystąpiła w Polsce po akcesji do struktur Unii Europejskiej. Z drugiej strony, jeden z głównych referatów sekcji socjologicznej – wygłoszony przez prof. Jacka Tittenbruna pod tytułem *Polscy robotnicy przed i po transformacji* – stanowił przykład socjologii o wyraźnej orientacji ekonomicznej. Drugi dzień obrad został przy tym zdominowany przez politologię, ponieważ kończąca konferencję sesja poświęcona kwestiom kulturowym składała się z wystąpień dotyczących głównie problematyki politycznej.

W programie konferencji uwzględniono wystąpienia przedstawicieli szeregu dyscyplin. Uczestnicy prezentowali różne punkty widzenia na problemy transformacji. Poza posiadaniem owego wymiaru interdyscyplinarnego, konferencja stanowiła również znakomitą okazję do wymiany poglądów, ponieważ mimo różnych działań współpraca polsko-niemiecka w zakresie badań nad postsocjalistyczną transformacją ustrojową należy do rzadkości. Co za tym idzie, dominowały wystąpienia odnoszące się do procesów przemian w Polsce lub w Niemczech Wschodnich, niewiele natomiast zaprezentowano polsko-niemieckich ujęć porównawczych. Z drugiej strony, wspólne zestawienie licznych cząstkowych ujęć pozwoliło w ramach dyskusji na szybkie odnalezienie wielu punktów wspólnych dla projektów badawczych rozwijanych niezależnie od siebie. Dlatego, nawet jeżeli poszczególne wystąpienia nie odnosiły się do siebie bezpośrednio, to paralele takie wytworzono w części dyskusyjnej każdej z sesji. Szczególnie ciekawe w tym kontekście wydawały się wystąpienia polskich referentów mówiących o sprawach niemieckich i na odwrót – niemieckich badaczy wypowiadających się o kwestiach polskich. Dobrym przykładem takiego szeroko dyskutowanego referatu – również ze względu na pewną kontrowersyjność wygłaszanych tez – było wystąpienie Thomasa Mehlhausena pod tytułem *Polska europolityka na przykładzie procesu konstytucyjnego*.

Ze względu na szeroki wachlarz zainteresowań badawczych, które zrelacjonowane zostały w ramach zaprezentowanych wystąpień, obrady nie prowadziły do jednej wspólnej konkluzji. Akcentowano zarówno podobieństwa niektórych procesów transformacyjnych

w Niemczech Wschodnich i w Polsce, jak również zróżnicowania wynikające z odmiennego kontekstu zachodzenia tych procesów po przeciwległych stronach Odry. Jak podkreślał we wprowadzeniu do swojego referatu dr Ralph-Elmar Lungwitz, po roku 1989 Niemcy Wschodnie podlegały modernizacji przeprowadzonej poprzez przeniesienie zachodniemieckiego systemu instytucjonalnego oraz wprowadzenie w sferę wysokich płac przez korzystną wymianę waluty, natomiast Polska budowała nowe instytucje na własną rękę na gruzach poprzedniego systemu przy jednoczesnej inflacyjnej deprecjacji waluty prowadzącej do wejścia w sferę relatywnie niskich płac. Co za tym idzie, mimo systemowych podobieństw w punkcie wyjścia, sam przebieg transformacji musiał przyjmować w tych okolicznościach zdecydowanie odmienną formę. Jednocześnie wielokrotnie podkreślano, że przebieg procesów transformacyjnych należy już dzisiaj do sfery uwarunkowań historycznych raczej niż problemów współczesności. Ze względu na wspólną integrację w ramach Unii Europejskiej dawne podziały ery transformacji nie przestają być może realne, jednakże przestają odgrywać pierwszoplanową rolę.

Konferencja zapewniła interesujące forum do dyskusji nad problematyką transformacji systemowej. Problematyka, ta nie odgrywa dziś już tak istotnej roli w dyskursie nauk społecznych, jak miało to miejsce w latach 90., ale pozostaje mimo wszystko jednym z wciąż ważkich tematów.

Piotr Cichocki

DOKĄD ZMIERZAJĄ NIEMCY? REFORMY GOSPODARCZE I SPOŁECZNE

25 października 2007 r. odbyła się w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie konferencja naukowa pt. „Dokąd zmierzają Niemcy? Reformy gospodarcze i społeczne”. Została ona zorganizowana przez Zakład Badań nad Gospodarką Niemiecką Instytutu Gospodarki Światowej. W konferencji wzięli udział naukowcy z Szkoły Głównej Handlowej, Akademii Ekonomicznych z Katowic i Poznania, Uniwersytetu Wrocławskiego i Zielonogórskiego, Instytutu Zachodniego z Poznania oraz z Instytutu Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur w Warszawie.

Otwarcia konferencji dokonała kierownik Zakładu Badań nad Gospodarką Niemiecką prof. dr hab. B. Brocka-Palacz, która zwróciła uwagę na istotną wagę dokonywanych od kilku już lat w Niemczech reform gospodarczo-społecznych.

Konferencja składała się z trzech sesji. Na pierwszej zostały zaprezentowane trzy referaty. Dotyczyły one reform w RFN rynku pracy (doc. dr hab. T. Budnikowski z Instytutu Zachodniego), przeprowadzonych w ostatniej dekadzie w tym kraju reform finansów publicznych (prof. B. Brocka-Palacz z Zakładu Badań nad Gospodarką Niemiecką SGH) oraz istniejących tam warunków dla rozwoju innowacji i przedsiębiorczości (dr W. Burzyński z Instytutu Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur).

Doc. T. Budnikowski rozpoczął od ukazania przyczyn reform rynku pracy. W tym celu wskazał na specyficzne cechy tego rynku, a mianowicie wysoki poziom kosztów